

„A Szerzői Jogi Szakértő Testület szakvéleményei

A sajtófigyeléssel kapcsolatos szerzői és szomszédos jogi kérdések

Ügyszám: SZJSZT 28/2003

A megbízó által feltett kérdések:

1. A Testület megítélése szerint a „médiafigyelés” és annak eredményének szolgáltatása (tekintettel arra, hogy az ezen tevékenységet végző cégek semmilyen megállapodással, szerződéssel nem rendelkeznek általában, így különösen ügyfeleim esetében) beleütközik-e az 1999. évi LXXVI. tv. A szerzői jogról (továbbiakban: Szt.) 80 § (1) bekezdésének b) és c) pontjában rögzített, a rádió- és televízió-szervezeteket mint szomszédos jogi jogosultakat megillető, kizárólagos engedélyezési jogokba?

A médiafigyelési szolgáltatások egyes elemeit külön vizsgálva, azok egyenként mely szerzői (az egyes műsorok szerzőire vagy szerzői jogi jogosultjaira tekintette, így pl. a szerkesztő esetében) és/vagy szomszédos jogi jogosultságokat érintenek:

- a műsorok „leírása” (különös tekintettel a Fővárosi Ítéltábla, 2003. július 22. napján kelt, 2.Pf.20.406/2003/3. számú, jogerős ítéletére),
- a műsorok korlátlan terjedelmű, az ügyfél igényeinek megfelelően történő rögzítése, és audio és/vagy video kazettára történő többszörözése, valamint a többszörözött példányok terjesztése.

A kérdések megválaszolásánál kérem, hogy a Szerzői Jogi Szakértő Testület SzJSZT 19/03. számú, „Cikkek másolatainak engedély nélküli többszörözése és terjesztése” című szakvéleményét vegyék figyelembe.

2. Amennyiben a fentiek tekintetében a T. Testület arra az álláspontra helyezkedik, hogy ezen médiafigyelési tevékenységek a szomszédos és/vagy szerzői jogi jogosultak engedélyezési jogait sértik, elképzelhetőnek tart-e a T. Testület olyan eseteket, körülményeket, amelyek között ugyanakkor szabad felhasználásnak minősülhetnek az egyes felhasználási cselekmények?
3. További kérdésként a tekintetben várjuk még állásfoglalásukat, hogy milyen mértékű (egyösszegű vagy százalékos, ún. royalty-rendszerben megállapított) jogdíjat tart méltányosnak a T. Testület az egyes műsorok felhasználásának ellenértékeként, így például 1 műsorperc rögzítéséért vagy leírásáért?

Az eljáró tanács szakvéleménye:

I. A tárgykörbe tartozó fontosabb hazai és nemzetközi szerzői jogi szabályok

A megbízó által feltett kérdések megválaszolása előtt célszerű röviden összefoglalni a tárgykörre vonatkozó hazai és nemzetközi szerzői jogi szabályokat. A hazai szabályozást illetően a kérdések megválaszolásakor az 1999. évi LXXVI. törvényt (a továbbiakban Szjt.) 2004. május 1-ei hatállyal módosító 2003. évi CII. tv. (a továbbiakban: törvénymódosítás) szabályait is figyelembe vettük.

A törvénymódosításra elsősorban az Európai Unió 2001/29/EC számú, az információs társadalom szerzői és szomszédos jogi vonatkozásairól szóló Irányelve (ún. INFOSOC Irányelv) által megkívánt jogharmonizációs követelmények miatt került sor. A módosítás részben érinti a tárgykörre vonatkozó hazai szabályozást is, ezért az új szabályok figyelembe vétele a jövőbeni joggyakorlat szempontjából mindenképpen fontos.

Az INFOSOC Irányelv rendelkezései mellett külön figyelmet érdemelnek a belső jogunkba az 1994. évi VII. törvény által beépített, az 1998. évi XLIV. törvénnyel kihirdetett, az előadóművészek, a hangfelvételek előállítói valamint a rádió-, illetve televízió-szervezetek védelmével foglalkozó Római Egyezménynek (1961) valamint az 1998. évi IX. törvénnyel kihirdetett, a Kereskedelmi Világszervezet létesítéséről szóló megállapodás-csomag részét képező, a szellemi tulajdon kereskedelemmel összefüggő kérdéseit szabályozó TRIPS-megállapodásnak a műsorsugárzó rádió-, illetve televízió-szervezetekre vonatkozó rendelkezései.

1. A szerzői és szomszédos jogok viszonya

A megbízó által feltett kérdések komplex módon vonatkoznak részben a rádió-, illetve televízió-szervezetek szerzői joggal ún. szomszédos jogaira, részben pedig a rádió-, illetve televízió-műsorban szereplő, esetleg szerzői jog által védett művek szerzőinek jogaira. Ahogy erre a kérdések ugyancsak utalnak, a tárgyban felhasználásokkal kapcsolatban vizsgálendő a szabad felhasználási esetek esetleges alkalmazhatósága is. Fontos emiatt a szerzői jog és a szomszédos jogok viszonyára vonatkozó, az Szjt. 83. § (2) bekezdésében foglalt azon szabály figyelembe vétele, mely szerint **nincs szükség a szomszédos jogi jogosult hozzájárulására azokban az esetekben, amelyekben a törvény a szerzői jogi védelem alatt álló alkotás felhasználásához sem kívánja meg a szerző hozzájárulását.** Az Szjt. ezen rendelkezése a Római Egyezmény 15. Cikk 2. §-ában foglalt szabályon alapul, amely lehetővé teszi az Egyezményhez csatlakozott országok belső jogalkotása számára, hogy az irodalmi és művészeti alkotások tekintetében biztosított, a szerzői jogok korlátozását elíró, ún. szabad felhasználási szabályokat a szomszédos jogi teljesítményekre vonatkozóan is alkalmazni engedje. E szabályra tekintettel is a megbízó által feltett kérdések megválaszolásakor egyrészt azt kell vizsgálni, hogy milyen jogokat biztosít az Szjt. az idevágó nemzetközi szabályoknak megfelelően a rádió-, illetve televízió-szervezeteknek saját műsoraik rögzítése, illetve többszörözése esetén, másrészt – attól függően, hogy a

szertői jog által védett szerzői mvek többszörözése mely esetekben tekinthető szabad felhasználásnak – vizsgálni kell, hogy minősülhet-e és milyen feltételek mellett szabad felhasználásnak a rádió-, illetve televízió-műsorok többszörözése.

2. A műsorsugárzó rádió-, illetve televízió-szervezet szomszédos jogi védelme műsoruk rögzítése, illetve többszörözése esetén

A Római Egyezmény 13. Cikke értelmében, melyet a hatályos Szjt. 80. §-ában foglalt rendelkezések ültettek át a magyar jogba, a műsorsugárzó rádió-, illetve televízió-szervezeteket saját sugárzott műsoruk tekintetében megilleti a sugárzott adásuk rögzítésére vonatkozó kizárólagos jog, valamint a rögzített sugárzott adás többszörözésére vonatkozó kizárólagos jog, amennyiben a rögzítés a műsorsugárzó szervezet hozzájárulása nélkül történt, továbbá abban az esetben, ha a rögzítés a jogszabály által külön jogosulti hozzájárulás nélkül megengedett (szabad felhasználásnak minősülő) célból történt, de a többszörözés célja ettől eltérő. Az Egyezmény eredeti angol nyelvű szövege a fenti szabályt a következőképpen tartalmazza:

„[Article 13] Broadcasting organisations shall enjoy the right to authorise or prohibit

[...] (b) the fixation of their broadcast;

(c) the reproduction:

- (i) of fixations, made without their consent, of their broadcasts;
- (ii) (ii) of fixations made in accordance with the provisions of Article 15, of their broadcasts, if the reproduction is made for purposes different from those referred to in those provisions [...]

A szomszédos jogi védelem pontos tárgya szempontjából kiemelendő, hogy az Egyezmény – ahogy a fenti angol nyelvű szövegéből pontosan látható – a „broadcast” (sugárzott adás) kifejezést használja. Az Egyezmény 3. Cikke a sugárzás fogalmát pedig úgy határozza meg, hogy az hangok vagy képek és hangok vezeték nélkül történő nyilvános vételre szánt közvetítése:

„[Article 3 ...] (f) 'broadcasting' means the transmission by wireless means for public reception of sounds or of images and sounds”.

A TRIPS megállapodás 14. Cikkének 3. bekezdése ugyancsak előírja a műsorsugárzó szervezet jogát arra, hogy megtiltsa sugárzott adásának engedély nélküli rögzítését, illetve a rögzített adás engedély nélküli többszörözését. A megállapodás nem határozza meg a sugárzás, illetve a sugárzott adás fogalmát. Ezekre azonban ugyanazokat a kifejezéseket használja, mint a Római Egyezmény ('broadcasting' és 'broadcast'). A megállapodás több rendelkezése hivatkozik a Római Egyezményre (lásd: 1 Cikk 3. bekezdése, 2. Cikk 2. bekezdése, 3. Cikk 1. bekezdése, illetve a 14. Cikk 6. bekezdése). Miután a megállapodás nem tartotta szükségesnek az említett kifejezések külön, eltérő meghatározását, azok nyilvánvalóan a Római Egyezményben foglaltak szerint értelmezendők. Ezt a megállapodás 2. Cikkének 2. bekezdése is megerősíteni látszik.

A fentiek kiemelése a megbízó által feltett kérdések szempontjából azért fontos, mert amennyiben a magyar Sztj. 80. §-ának szövege bármilyen kétséget is hagyna afelől, mit is jelent a magyar jogszabály által használt, szomszédos jogi értelemben védett „műsor” kifejezés, úgy ennek értelmezésekor az Sztj. 80. §-ában foglalt rendelkezés alapjául szolgáló nemzetközi egyezményszöveg pontos eligazítást ad. **A „műsor”, melynek hozzájárulás nélküli rögzítése és többszörözése ellen a rádió- és televízió-szervezeteket szomszédos jogi védelem illeti meg, valamely hangokat vagy képeket és hangokat tartalmazó közvetítés, sugárzott adás.**

Annak a kérdésnek a megválaszolásakor, hogy a sugárzott adás rögzítése milyen módon, milyen formában valósít meg szerzői jogi szempontból releváns többszörözést, az előzőek szerint jogértelmezésből kell kiindulni, azaz abból, hogy a szomszédos jog a sugárzott adást védi, így annak rögzítése is akkor valósul meg a Római Egyezmény 13. Cikke, a TRIPS Egyezmény 14. Cikkének a 3. bekezdése és az Sztj. 80. §-a alkalmazásában, ha a rögzített kópia is a sugárzott adás megjelenítésére alkalmas. Abból a szempontból tehát, hogy egy adott esetben megvalósult-e valamely sugárzott adás rögzítése, illetve többszörözése, ugyancsak a sugárzott rádió-, illetve televízió-adás Római Egyezmény szerinti definíciójából kell kiindulni (3. Cikk (f) pont), azaz az adásról készült másolatnak is tartalmaznia kell az eredeti sugárzott adásban foglalt hangokat, illetve képeket és hangokat. **Szomszédos jogi szempontból tehát a sugárzott adás rögzítése akkor valósul meg, ha a rögzítés eredményeként az adás hangjainak, illetve képeinek és hangjainak rögzítése is megtörténik.** Ennélfogva nem tekinthető szomszédos jogi szempontból releváns többszörözésnek (rögzítésnek) a sugárzott rádió- vagy televízió-adásról készített leírt verzió, azaz a műsorban elhangzottak akár összefoglaló jellegű, akár szószerinti leírása. (Megjegyzendő, hogy a Fővárosi Ítéltábla 2.Pf.20.406/2003/3. számú leírt ítélete, melyet a megbízó a Szerzői Jogi Szakértő Testülethez intézett kérdéseire csatolt, nem értelmezhető úgy, hogy az valamely sugárzott adás írott verzióját – akár összefoglaló, akár szószerinti jelleggel – az Sztj. 80. §-a szempontjából releváns rögzítésnek vagy többszörözésnek tekintené.)

3. Kivételek a kizárólagos többszörözési jog érvényesülése alól, a szabad felhasználásnak minősülő többszörözés fő esetei

A rádió-, illetve televízió-szervezetek műsorainak felhasználásai és különösen a szabad felhasználások esetei szempontjából figyelembe kell venni az Európai Unió előzőekben hivatkozott INFOSOC Irányelvének, a többszörözési jog alóli kivételeket szabályozó 5. Cikkében foglaltakat, különös tekintettel a törvénymódosításra, mely lényeges módon érinti a szabad felhasználásokra vonatkozó szabályokat, így a másolatkészítés, a többszörözés megengedett, magáncélú, illetve belső intézményi célú eseteire vonatkozó rendelkezéseket is. Az Sztj. 35. § (1) bekezdése úgy módosult, hogy a jogosultak hozzájárulása nélkül engedélyezett magáncélú másolás lehetősége is kifejezetten csak a természetes személyeknek biztosított:

„Sztj. 35. § (1) Természetes személy magáncélra a műről másolatot készíthet, ha az jövedelemszerzés vagy jövedelemfokozás célját közvetve sem szolgálja. E rendelkezés nem vonatkozik az építészeti műre, a műszaki létesítményre, a szoftverre és a számítástechnikai eszközzel működtetett adatbázisra, valamint a mű nyilvános előadásának kép- vagy hanghordozóra való rögzítésére. Kotta reprográfiával [21. § (1) bek.] magáncélra és a (4) bekezdés b) – d) pontjában szabályozott esetekben sem többszörözhető.”

Ez a rendelkezés kizár minden olyan értelmezést, amely a jelenleg hatályos törvényszöveg alapján az Sztj. 35. § (1)-(4) bekezdései alapján arra enged következtetni, hogy a magáncélú másolás szabad felhasználási esetei a szervezetek által végzett magáncélú másolásokra (pl. az adott szervezet, intézmény dolgozói magáncélú használata céljából) is érvényesek. A jövőben tehát csak **a természetes személyek által magáncélra végzett másolások** minősülhetnek szabad felhasználásnak, amennyiben azok – ahogy a hatályos szabályozás is kimondja – **jövedelemszerzés vagy jövedelemfokozás célját közvetve sem szolgálják.**

Ismét hangsúlyozni kell, hogy a magáncélú többszörözéssel kapcsolatos, fentiekben hivatkozott szabad felhasználási esetkör – a Római Egyezmény 15. Cikk 2. bekezdésével, és ezért ugyanígy a TRIPS megállapodás 14. Cikkének 6. bekezdésével összhangban álló Sztj. 83. § (2) bekezdésben foglalt, a szerzői és szomszédos jogok viszonyára vonatkozó szabály értelmében – mind a sugárzott műsorban foglalt szerzői jogi védelem alatt álló alkotások magáncélú másolására, mind pedig magára a műsort hordozó sugárzott adásra alkalmazandó. Ennek megfelelően a sugárzott adás magáncélú többszörözése, csakúgy mint a szerzői művek magáncélú másolása kizárólag a következő hármassal lehetséges:

- a) kizárólag természetes személy által végzett többszörözés minősülhet szabad felhasználásnak;
- b) kizárólag magán célra;
- c) kizárólag abban az esetben, ha e többszörözés jövedelemszerzés vagy jövedelemfokozás célját közvetve sem szolgálja.

Az új szabályozás alapján további értelmezésre szorul majd, esetleg a joggyakorlatra vár annak, a megbízó által feltett kérdések szempontjából különös jelentőséggel bíró kérdésnek az eldöntése, hogy az Sztj. 35. § (3) bekezdése szerinti magáncélú, de mással készített többszörözés esetén is érvényesülnie kell-e az INFOSOC Irányelv 5. Cikke 2. bekezdése (b) pontján alapuló módosult 35. § (1) bekezdésbe foglalt fő szabálynak, mely szerint csak a természetes személyek által végzett magáncélú többszörözések minősülhetnek szabad felhasználásnak. Az Sztj. 35. §-ának a törvénymódosítással nem érintett (3) bekezdése szerint ugyanis **a szabad felhasználásra vonatkozó rendelkezések alapján nem kizárt, hogy a műről (szomszédos jogi teljesítményről) magáncélra mással készítettessenek másolatot**, kivéve a számítógéppel, illetve elektronikus adathordozóra történő többszörözés esetét. A kérdés ezek alapján az, hogy vajon lehetőség van-e szabad felhasználásként a továbbiakban arra, hogy a természetes személy magáncélját szolgáló többszörözést a természetes személy megbízásából (megrendelésére) valamely szervezet végezze el.

További kérdésként merül fel a mással történő másolatkészítés esetében már a jelenlegi hatályos szabályozás szerint is, hogy ha a magáncélú másolatot megbízásból

(megrendelésre) készítő jogalany vajon realizálhat-e üzleti hasznot a többszörözéssel a 35. § (3) bekezdése alapján. Tekintettel arra, hogy a jövedelemszerzési, jövedelemfokozási célzat nem feltétlenül kötődik a másolatot saját magáncéljára megrendelő személyhez, továbbá a jövedelemszerzési, jövedelemfokozási cél nemcsak közvetlenül, de közvetve sem jelenhet meg a szabad felhasználásnak minősülő magáncélú többszörözés esetén, az a jogszabály-értelmezés látszik helyesnek, hogy üzleti haszon a többszörözéssel kapcsolatban a másolatot más megbízásából (megrendelésére) készítő jogalanyánál sem jelenhet meg szabad felhasználás esetén.

Fontos változást hoz a törvénymódosítás a szervezetek által végzett szabad felhasználásnak minősülő többszörözések területén is. A hatályos Szjt. 35. § (4) bekezdésében foglalt szabályokhoz képest az új szabály nem minden szervezetnek engedi meg, hogy szabad felhasználásként, a törvényben meghatározott feltételek esetén másolatot készítsen, hanem csak a nyilvános szolgáltatásokat nyújtó könyvtáraknak, iskolai oktatás célját szolgáló [33. § (4) bekezdés] intézményeknek, muzeális intézményeknek, levéltáraknak valamint kép- és hangarchívumoknak. Ez azt jelenti, hogy a hatályos törvény nyújtotta eddigi lehetőségekhez képest, melyek alapján bizonyos esetekben **bármely vállalkozás** végezhetett vagy végeztethetett többszörözést valamely műről vállalkozási tevékenységen kívüli belső intézményi célra, és ennek keretében pl. újság vagy folyóiratcikkéről is szabadon készíthető volt másolat, amennyiben az jövedelemszerzés vagy jövedelemfokozás célját közvetve sem szolgálta, a jövőben csak az előzőekben **felsorolt intézményeknek** biztosított a szabadfelhasználásként végezhető másolás lehetősége.

4. Tény- és híryananyagok többszörözése, a műsorban foglalt szerzői művek jogosultjainak védelme.

Ahogy a megbízó által feltett kérdések is utalnak rá, valamely rádió-, illetve televízió-adás hangjainak, illetve hangjainak és képeinek rögzítése, csakúgy mint az adásban elhangzott szöveg rögzítése és többszörözése szerzői jogokat is érinthet. Amennyiben ugyanis az adott műsorban szerzői jog által védett teljesítmények (művek) is szerepelnek, úgy azok szerzőinek jogaira is figyelemmel kell lenni. Annak eldöntésekor, hogy az adás vagy az adás szövegének rögzítése esetén vajon megvalósult-e valamely szerzői jogi szempontból védett mű felhasználása, először is azt kell vizsgálni, hogy az adás tartalmát, amelyről az audio-, illetve audiovizuális vagy írásos rögzítés történt, megilleti-e a szerzői jogi védelem.

A szerzői jogi védelem fennálltának megítélése viszonylag egyszerűbb a rádió-, illetve televízió-műsorban megjelenő zeneművek, filmek, képzőművészeti alkotások, egyéb vizuális alkotások esetén. A szerzői jogi védelem kérdésének megválaszolása leginkább a műsorokban megjelenő híryananyagok esetében okozhat nehézséget. Ezzel kapcsolatban a megbízó is hivatkozik arra, hogy a Szerzői Jogi Szakértő Testület e körben korábban már részletes véleményt alakított ki. A Testület több szakvéleményben is megjelenő álláspontja (lásd: SzJSzT 19/03, illetve SzJSzT 25/00. számú szakvélemények), ahogy arra a megbízó is hivatkozik az, hogy a sajtóközlemények, hírek szerzői jogi védettsége attól függ, hogy az adott közlemény, hír a pusztán tényközlésen, „információn” túl, megfogalmazásában hordoz-

e egyéni eredeti jelleget. A szerzői jogi védelem az Szjt. alapján az egyéni, eredeti alkotásokat illeti meg; a védelem nem függ mennyiségi, minőségi, esztétikai jellemzőktől vagy az alkotás színvonalára vonatkozó értékítélettől (Szjt. 1. § (3) bekezdés).

A legszélesebb nemzetközi szintű szerzői jogi egyezmény, a belső jogszabályként az 1975. évi 4. tvr-el kihirdetett, az irodalmi és művészeti művek védelméről szóló Berni Uniós Egyezmény 2. Cikk (8) bekezdése szerint a napi híreket, illetve a pusztán sajtóinformáció jellegű tényeket nem illeti meg a szerzői jogi védelem.

A Berni Uniós Egyezmény rendelkezésével összhangban áll a jelenleg hatályos Szjt. 36. § (1) bekezdése, (amely azonban a törvénymódosítás után már nem vonatkozik erre a kérdésre) illetve a törvénymódosítással az Szjt. 1. §-ába (5) bekezdésként beillesztett új rendelkezés. Az utóbbi a következőképpen szól: „A szerzői jogi védelem nem terjed ki a sajtótermékek közleményeinek alapjául szolgáló tényekre vagy napi hírekre.” Az átvétel mind a hatályos mind a törvénymódosítás szerinti rendelkezések alapján nemcsak az írott sajtóban, de a rádió-, illetve televízió-szervezetek műsoraiban is lehetséges. Ez a rendelkezés – a szerzői jogi védelem hiányában – azt sem zárja ki, hogy az átvétel jövedelemszerzési céllal történjen akár nyomtatott, akár CD-ROM, illetve bármilyen számítástechnikai adathordozó segítségével vagy on-line szolgáltatások keretében, de minden esetben csak szerzői jogi védelem alatt nem álló pusztán információ vonatkozásában.

II. Az eljáró tanácsnak a megkeresésben foglalt egyes konkrét kérdésekre vonatkozó válaszai

A fenti áttekintő, illetve összefoglaló jellegű, a törvénymódosításra is kiterjedő ismertetést követően az eljáró tanács a megbízásban szereplő egyes konkrét kérdésekkel kapcsolatban a következő álláspontot alakította ki:

Ad 1. A megkeresésben szereplő első kérdéssel kapcsolatban – a megbízó kérdésfeltevésére is tekintettel – két fő esetkört kell megkülönböztetni:

- a műsorok „leírását” szó szerinti vagy összefoglaló jelleggel; illetve
- a sugárzott adások audio-, illetve audiovizuális hordozón történő rögzítését.

A műsorszöveg leírásának esete:

Ami a műsorok leírását illeti, ebben az esetben a sugárzott adás hang- vagy kép- és hangelemei rögzítésének hiányában, ahogy azt a I. rész 2. pontja részletesen tartalmazza, nem valósul meg a szomszédos jog által védett rádió-, illetve televízió-műsorok szerzői jogilag releváns rögzítése, illetve többszörözése. **A műsorban foglalt szöveg akár szó szerinti, akár összefoglaló jellegű – pusztán – leírása tehát nem sérti a rádió-, illetve televízió-szervezetek Szjt. 80. §-ában rögzített kizárólagos jogait.**

A műsortartalom leírása, azaz a sugárzott adásban szereplő szöveg írásbeli rögzítése azonban szerzői jogi szempontból megvalósíthat releváns felhasználást, azaz többszörözést. Amennyiben a szöveges műsortartalom szerzői jogi védelem alatt áll, úgy ennek írásbeli rögzítése szerzői jogi értelemben többszörözésnek minősül (Szjt. 18. §).

A szerzői jog által védett műsorszöveg többszörözése esetén további lépésként azt kell vizsgálni, hogy a többszörözés – az eset összes körülményei alapján – belesik-e az Szjt. előzőekben részletezett szabad felhasználási esetköreibe (I. rész 3. pont). Amennyiben a rögzítés, illetve többszörözés pusztán valamely szerzői jogilag nem védett tény- vagy híryananyagot tartalmazó közleményre vonatkozik, vagy valamely szerzői jogi védelem alatt álló műsorszövegnek pusztán a szövegben foglalt információra szorítkozó, pusztán tényközlés, ismertetés szintű összefoglalása valósul meg, úgy valószínűleg nem beszélhetünk szerzői jogi szempontból releváns felhasználási cselekményről.

Amennyiben a szerzői jogi védelemre érdemes, egyéni eredeti műnek minősülő műsorszöveg rögzítése, illetve többszörözése történik, úgy azt is vizsgálni kell, hogy szóba jöhet-e a 35. § (1)-(4) bekezdésében foglalt szabad felhasználási esetkörök valamelyike. A jelenleg hatályos jogszabályi szöveg szerint, ha a másolás magáncélra történik (egyelőre nem feltétlenül természetes személy által!), úgy lehetséges a szabad felhasználásként történő minősítés, ha a műsorszöveg másolása közvetve sem valósít meg jövedelemszerzési vagy jövedelemfokozási célt. Ilyen eset lehet pl. valamely rádió- vagy televízió-műsor szerzői jogilag védett szövegének írásbeli rögzítése vagy sokszorosítása, akár más személy vagy szervezet megrendelésére a rögzítés, illetve sokszorosítás költségeinek egyszerű megtérítése ellenében anélkül, hogy a többszörözést végző személy vagy szervezet a költségei megtérítésén felül – akár közvetve is – üzleti hasznot realizálna.

Az első kérdés kapcsán kiemelendő, hogy **a műsorszöveg leírása esetén is** – a most hatályos Szjt. rendelkezéseinek értelmezése alapján is – **megvalósultnak tekinthető a szerzői jogilag védett műsorszöveg szerzői jogosultja jogainak sérelme**, ha a – nem pusztán a tényközlésre szorítkozó, azaz nem összefoglaló jellegű – leírást médiafigyelő cég az önköltségi szintet meghaladó, üzleti hasznot is magában foglaló ellenérték fejében végzi. Adott esetben a sérelmet szenvedett szerzői jogosult maga a műsort sugárzó rádió-, illetve televízió-szervezet is lehet (sőt legvalószínűbb, hogy maga a rádió- illetve televízió-szervezet a szerzői vagyoni jogok jogosultja), amennyiben a műsorszöveg összeállítására, szerkesztésére, egyéni, eredeti megfogalmazására a rádió-, illetve televízió-szervezet munkavállalójának munkaköri kötelezettségeként került sor (Szjt. 30. §), hiszen ebben az esetben a műsorszövegen fennálló szerzői vagyoni jogok a munkáltató rádió-, illetve televízió-szervezetet illetik meg; szerzői vagyoni jogi szempontból tehát a rádió-, illetve televízió-szervezet léphet fel engedélyezési joggal az ilyen esetekben.

Megjegyzendő ugyanakkor, hogy az előzőek szerinti eset, tehát az üzleti haszon realizálásával – legalábbis a többszörözést más személy megrendelésére végző médiafigyelő cég oldalán – megvalósuló, de egyébként magáncélra végzett többszörözés megítélése a joggyakorlat szempontjából nem kiforrott. Nem teljesen kizárt olyan értelmezés sem, mely

szerint tekintettel arra, hogy a jövedelemszerzési, illetve jövedelemfokozási cél ebben az esetben nem a másolatot megrendelő, azt magáncélra használó személy vagy szervezet oldalán jelenik meg, ezért az ilyen többszörözés szabad felhasználásként – legalábbis a megrendelő szempontjából – megengedett. Ezt az értelmezést támaszthatja alá az Szjt. preambulumban foglalt „szabad információhoz jutás igényeire” vonatkozó utalás, hiszen a médiafigyelő szervezetek által végzett szolgáltatások igénybevétele bizonyos esetekben az információhoz jutás egyedüli módja lehet. Ilyen esetekben is különös figyelmet kell fordítani azonban a szabad felhasználások általános szabályaira, nevezetesen az Szjt. 33. § (2) és (3) bekezdéseiben foglalt azon rendelkezésekre, melyek szerint a felhasználás a szabad felhasználásra vonatkozó rendelkezések alapján is csak annyiban megengedett, illetve díjtalan, amennyiben nem sérelmes a mű rendes felhasználására és indokolatlanul nem károsítja a szerző jogos érdekeit, továbbá amennyiben megfelel a tisztesség követelményeinek és nem irányul a szabad felhasználás rendeltetésével össze nem férő célra; a szabad felhasználásra vonatkozó rendelkezéseket továbbá nem lehet kiterjesztően értelmezni.

Az Szjt. 35. § (3) bekezdése értelmében a fentiekén túl kizárt a szabad felhasználáskénti minősítés, ha a rádió-, vagy televízió-műsor szövegének magáncélt szolgáló írásbeli rögzítését, illetve többszörözését számítógéppel, illetve elektronikus adathordozóra mással készítették el. Ebből következik, hogy amennyiben a médiafigyelő cég CD-ROM-ra, más digitális hordozóra vagy számítógép merevlemezére rögzíti a műsorszövegeket vagy elektronikus adatbázist hoz létre az ily módon összegyűjtött írásos anyagokból, úgy az ilyen többszörözési cselekmények még jövedelemszerzési, illetve jövedelemfokozási célzat hiányában sem minősülnek szabad felhasználásnak.

Audio-, illetve audiovizuális hordozón történő rögzítés és többszörözés:

A sugárzott adás audio-, illetve audiovizuális hordozón történő rögzítése és többszörözése az előzőek szerinti műsorszöveg leírással ellentétben szomszédos jogi értelemben releváns felhasználásnak számít, amelyhez főszabályként az Szjt. 80. § (1) bekezdés a), illetve b) pontja értelmében az érintett rádió-, illetve televízió-szervezet hozzájárulására van szükség.

Ilyen esetben azt kell további lépésként vizsgálni, hogy a műsorrögzítés, illetve többszörözés beleesik-e a szabad felhasználások előzőek szerint részletezett esetköreinek valamelyikébe. Az Szjt. 83. §-a értelmében ugyanis – ahogy az a I. rész 1. pontjában szerepel – azokban az esetekben, amikor az Szjt. a szerzői jogi védelem alatt álló alkotás felhasználásához sem kívánja meg a jogosult hozzájárulását, a felhasználáshoz nincs szükség a szomszédos jogi jogosult hozzájárulására sem. Figyelemmel az Szjt. 33. §-ában foglalt, a szabad felhasználásra vonatkozó szabályok értelmezésével kapcsolatos, előzőekben már hivatkozott rendelkezésekre is, valamely rádió- vagy televízió-műsor magáncélú rögzítése szabad felhasználásként a hatályos szabályozás alapján is csak annyiban megengedett, amennyiben az jövedelemszerzési, illetve jövedelemfokozási célt közvetve sem szolgál. A médiafigyelési tevékenység keretében történő adásrögzítés, ebből következően – még ha végső soron magáncélra történik is – csak annyiban minősülhet a hatályos jogi szabályozás szerint szabad felhasználásnak, amennyiben jövedelemszerzés vagy jövedelemfokozás célját közvetve sem szolgálja. Ennélfogva, amennyiben a médiafigyelő cég a műsorrögzítéssel,

többszörözéssel kapcsolatos költségeinek egyszerű áthárításán túl a többszörözést megrendelő személy vagy szervezet irányában üzleti hasznot is magában foglaló ellenértéket számít fel, úgy a hatályos szabályozás szerint is megvalósul az érintett rádió- vagy televízió-szervezet kizárólagos jogainak sérelme. Az adásrögzítés esetkörében is érvényesek továbbá az előzőekben hivatkozott szabályok, melyek szerint elektronikus adathordozóra, illetve számítógéppel, mással készítettetett másolat semmiképp nem minősül szabad felhasználásnak.

(A hatályos Szjt. 35. § (4) bekezdésében foglalt rendelkezések az elektronikus média területén nem igazán kerülhetnek alkalmazásra. A felhívott jogszabályhely c) pontja a szervezetek által a magáncélú másolatkészítés fő esetkörén túli, szabad felhasználásként végezhető többszörözések körében a belső intézményi célra történő újság- vagy folyóirat-cikk másolást teszi lehetővé, nincs tehát lehetőség a jogszabály hatályos szövege alapján sem a rádió- vagy televízió-adások rögzítésére vagy többszörözésére e körben.)

Összefoglalás:

Az első kérdéssel kapcsolatban összefoglalásként az előzőek alapján megállapíthatjuk, hogy az Szjt. 80. § (1) bekezdésében foglalt szabályok alapján a médiafigyelési tevékenység azon esete, amikor a műsorszövegek leírása történik, nem sérti a rádió- illetve televízió-szervezetek szomszédos jogait. A műsorszöveg írásbeli rögzítése szerzői (nem szomszédos jogi) jogsértést azonban megvalósíthat, amennyiben a műsorszöveg szerzői jogi védelem alatt áll. A szabad felhasználási esetek egyrészt az egyszerű tény- és híryananyagok átvételével, másrészt a magáncélú, jövedelemszerzés vagy jövedelemfokozás célját közvetve sem szolgáló másolatkészítéssel kapcsolatosak.

A sugárzott adásról készült jogosulti hozzájárulás nélküli audio-, illetve audiovizuális rögzítés, illetve többszörözés az Szjt. 80. § (1) bekezdés b) és c) pontja szerint az érintett rádió-, illetve televízió-szervezet kizárólagos jogát sérti, kivéve, ha szabad felhasználásnak minősül. A szomszédos jogi jogosult kizárólagos jogán túl ugyancsak megvalósulhat ebben az esetben is a szerzői jogosultak jogainak sérelme. A szabad felhasználási esetkörök a fentiekkel megegyeznek. A hatályos szabályok szerint a más által végeztetett audio-, illetve audiovizuális (kivéve a számítógépes, illetve az elektronikus adathordozóra történő) többszörözés is szabad felhasználásnak minősülhet, ha közvetve sem irányul jövedelemszerzési, illetve jövedelemfokozási célra és a megrendelő magáncélját szolgálja.

A törvénymódosítás hatása:

Az I. rész 3. pontjában kifejtettek szerint a törvénymódosítás több tekintetben is szűkíti a hatályos szabályozás szerinti szabad felhasználási esetköröket. A legfontosabb változás az, hogy az INFOSOC Irányelvvel összhangban a magáncélú másolás kizárólag a természetes személyek által történő többszörözések esetén lesz a jövőben szabad felhasználásként megengedhető. A szervezetek által végezhető többszörözések köre még tovább szűkül, 2004. május 1-től csak a fentiekben konkrétan felsorolt intézmények jogosultak a törvényben meghatározott feltételekkel szabadfelhasználásként másolatot készíteni. Ezzel

kapcsolatban a joggyakorlatra vár annak értelmezése, hogy a más által végeztetett többszörözés esetén is (35. § (3) bekezdés), vajon a többszörözést végző jogalanyra is vonatkozik majd a módosult 35. § (1) bekezdés szerinti természetes személyre vonatkozó kitétel, vagy a természetes személyek magáncélra nemcsak természetes személyt, hanem szervezetet is megbízhatnak a többszörözéssel, természetesen jövedelemszerzési vagy fokozási célzat nélkül.

Ad 2. A szabad felhasználási esetek, körülmények tekintetében a második kérdésre vonatkozóan az eljáró tanács hivatkozik az előzőekben részletezett szabályokra, melyeket részben az I. rész 3. pontja, részben az előző kérdésre adott válaszok tartalmazzak.

Összefoglalóan:

Míg a hatályos szabályozás a magáncélú rögzítés és többszörözés esetkörét szervezetekre is alkalmazni engedi, addig a törvénymódosítás kizárólag a természetes személyek magáncélját szolgáló rögzítéseket, illetve többszörözéseket teszi lehetővé szabad felhasználásként, amennyiben a rögzítés, illetve többszörözés jövedelemszerzés, illetve jövedelemfokozás célját még közvetve sem szolgálja.

Bár a jelenlegi szabályok szerint (35. § (1)-(3) bekezdések) a mással történő másolatkészítésre vonatkozó szabály elvben nem zárja ki a valamely szervezet (vállalkozás) útján történő másorrögzítést, illetve többszörözést, a költségek egyszerű továbbhárításán túlmenő üzleti haszon érvényesítése azonban – a leginkább helyesnek látszó jogértelmezés szerint – még a másolatot készítő jogalany oldalán sem megengedett. A módosult szabályozás alapján kérdéses, illetve a joggyakorlatra vár annak eldöntése, hogy a mással végeztetett magáncélú többszörözés esetén a többszörözést végző jogalany is csak természetes személy lehet-e.

A vállalkozási körön kívüli, belső intézményi célt szolgáló, szabad felhasználásnak számító többszörözések a jövőben már csak a fentiekben felsorolt intézmények által végezhetők.

Ad 3. A Testület, figyelemmel az előzőekben hivatkozott törvénymódosításra és a joggyakorlat kiforratlanságára, nem nyilvánít véleményt az egyes többszörözési cselekmények után felszámítható díjak lehetséges mértékéről. A díjak meghatározásának módját és mértékét a jogosultaknak és a felhasználóknak kell majd kölcsönösen meghatározni. Konkrét szerződésekkel kapcsolatos viták esetén természetesen szóba jöhet, hogy a Szerzői Jogi Szakértő Testület véleményét is kikérjék.

Az eljáró tanács ugyanakkor megjegyzi, hogy a műsorszövegekkel kapcsolatos szerzői díjakra vonatkozóan leginkább valamilyen, az Szjt. szerzői jogok közös kezelésére vonatkozó rendelkezései szerint kialakítandó, a jogosultak elhatározásán alapuló közös jogkezelésbe vont díjigény-érvényesítés adhatna megfelelő keretet. A gyakorlatban nemigen képzelhető el ugyanis rögzítésről-rögzítésre a szerzői jogosultak teljes körű egyedi felderítése. Míg az egyes rádió- és televízió-szervezetek részéről valamilyen egyedi, meghatározott időtartamra szóló átalánydíjas szerződés látszik legalkalmasabbnak a

médiafigyelési tevékenység jogosítására és a szomszédos jogi jogosultakat a többszörözések után megillető jogdíjak érvényesítésére, addig a szerzői jogosultak engedélyezési jogát és jogdíjigényét leginkább valamely, már meglévő közös jogkezelő szervezet érvényesíthetné hatékonyan. A meglévő szerzői közös jogkezelő szervezetek közül leginkább az ARTISJUS Magyar Szerzői Jogvédő Iroda Egyesület vagy a Reprográfiai Szövetség látszik hivatottnak az elektronikus sajtóban sugárzott műsorszövegek többszörözése utáni szerzői díjak érvényesítésére.

Budapest, 2003. december 13.

Dr. Horváth Zoltán
a tanács elnöke

Dr. Sár Csaba
a tanács előadó tagja

id. Dr. Ficsor Mihály
a tanács szavazó tagja